

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 maja 2013 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku VIII Wydział Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Wiesław Oksiuta

Protokolant Aneta Chardziejko

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2013 roku

sprawy J. S.

obwinionej o czyny z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26. 10. 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

na skutek apelacji wniesionej przez obwinioną

od wyroku Sądu Rejonowego w Białymstoku

z dnia 30 stycznia 2013 roku sygn. akt X III W 535 /12

I. Zaskarżony wyrok wobec obwinionej J. S. zmienia w ten sposób, że uniewinnia obwinioną od popełnienia zarzuconych jej czynów i kosztami postępowania za obie instancje obciąża Skarb Państwa.

II. Na mocy art. 435 kpk w zw. z art. 109 § 2 kpsw zmienia zaskarżony wyrok wobec A. M. w zakresie rozstrzygnięcia w punkcie II części dyspozytywnej wyroku w ten sposób, że uniewinnia A. M. od popełnienia zarzuconych jej czynów opisanych w punktach 1,2,3 i kosztami postępowania za obie instancje obciąża Skarb Państwa.

III. W pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy.

UZASADNIENIE

I. J. S. została obwiniona o to, że:

1. w dniu 24.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C., A. M.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiecała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

2. w dniu 25.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C., A. M.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiecała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

3. w dniu 26.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C., A. M.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiecała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

4. w dniu 31.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

5. w dniu 01.06.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

6. w dniu 12.06.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

7. w dniu 13.06.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

8. w dniu 28.06.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

9. w dniu 19.07.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

II. A. M. została obwiniona o to, że:

1. w dniu 24.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C., J. S.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

2. w dniu 25.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C., J. S.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

3. w dniu 26.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C., J. S.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw

4. w dniu 27.05.2011 r. w godzinach 17.00 – 19.00 w (...)przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej, wspólnie z E. C.i M. M., spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne

dla publiczności, tj. o wykroczenie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 kw, art. 145 kw.

Sąd Rejonowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 30.01.2013 r. w sprawie o sygn. akt XIII W 535/12:

I. na mocy art. 5 § 1 pkt 1 kpsw w zw. z art. 62 § 3 kpsw uniewinnił A. M. od popełnienia czynu zarzucanego w pkt 4.;

II. uznał A. M. i J. S. za winne popełnienia pozostałych zarzucanych czynów, eliminując z ich opisów zapis „w godzinach 17.00 – 19.00” i przyjął w to miejsce „w godzinach popołudniowych” i za to na mocy art. 141 kw w zw. z art. 9§2 kw wymierzył im kary 1 (jednego) miesiąca ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej na cele społeczne odpowiednio w ilości - 20 (dwudziestu) i 40 (czterdziestu) godzin;

III. zasądził od obwinionych na rzecz Skarbu Państwa opłaty w wysokości 30 złotych i zryczałtowane wydatki postępowania w wysokości 100 złotych, zwolnił J. S. od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sporządzenia opinii biegłego.

Powyższy wyrok zaskarżyła w całości obwiniona J. S.. Kwestionując przede wszystkim ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Rejonowy wskazała, że jej sprawstwo w zakresie zarzucanych jej czynów nie wynika z żadnej notatki Policji ani Straży Miejskiej, zaś zeznania jedyne go świadka charakteryzują się sprzecznością (świadek niezgodnie z prawdą wskazał na A. M., która w tym czasie przebywała poza miejscem zamieszkania). Zarzuciła również Sądowi I instancji, że pominął też wniosek dowodowy o przesłuchanie świadków. Jednocześnie wniosła o przesłuchanie w charakterze K. P. i Z. S..

W przedmiocie powyższego wniosku dowodowego Sąd Okręgowy rozstrzygnął na rozprawie apelacyjnej w dniu 07 maja 2013 roku (k. 395v).

W dniu 02 maja 2013 roku obrońca obwinionej J. S. wniósł pismo procesowe zatytułowane „uzupełnienie apelacji obwinionej” (k. 393).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja obwinionej okazała się skuteczna w tym sensie, że w wyniku zainicjowania postępowania odwoławczego, w trakcie którego Sąd Okręgowy stwierdził z urzędu istotne uchybienie w postaci obrazy przez Sąd pierwszej instancji prawa materialnego, doprowadziły do uniewinnienia J. S. (oraz A. M. w trybie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 109§2 k.p.w.) od popełnienia przypisanych im czynów.

J. S. stanęła pod zarzutami popełnienia w dniach: 24.05.2011 r., 25.05.2011 r., 26.05.2011 r., 31.05.2011 r., 01.06.2011 r., 12.06.2011 r., 13.06.2011 r., 28.06.2011 r. oraz 19.07.2011 r. łącznie dziewięciu czynów polegających na tym, że w godzinach 17.00 – 19.00 w (...), przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej sama, bądź wspólnie z innymi osobami (wymienionymi w zarzutach z imienia i nazwiska), spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności tj. wykroczenia z art. 43¹ ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 k.w., art. 145 k.w.

A. M. stanęła pod zarzutami popełnienia w dniach: 24.05.2011 r., 25.05.2011 r., w dniu 26.05.2011 r., w dniu 27.05.2011 r. łącznie czterech czynów polegających na tym, że w godzinach 17.00 – 19.00 w (...), przy ul. (...), w pierwszej klatce schodowej wspólnie z innymi osobami (wymienionymi w zarzutach z imienia i nazwiska), spożywała alkohol w postaci piwa, używała słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiewała miejsce dostępne dla publiczności tj. wykroczenia z art. 43¹ ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 141 k.w., art. 145 k.w.

Sąd Rejonowy zaskarżonym wyrokiem za wyjątkiem jednego z czynów (z pkt. 4 części wstępnej), od którego uniewinnił A. M., uznał J. S. i A. M. za winne pozostałych zarzucanych czynów, eliminując z ich opisów zapis „w godzinach 17.00

– 19.00 i przyjmując w to miejsce „w godzinach popołudniowych” (wyrok w zakresie obwinionej A. M. uprawomocnił się).

Tymczasem zgodnie z art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2012.1356 j.t.) karze grzywny podlega ten kto spożywa napoje alkoholowe wbrew zakazom określonym w art. 14 ust. 1 i 2a-6 albo nabywa lub spożywa napoje alkoholowe w miejscach nielegalnej sprzedaży, albo spożywa napoje alkoholowe przyniesione przez siebie lub inną osobę w miejscach wyznaczonych do ich sprzedaży lub podawania. W myśl art. 14 ust. 1 w/w ustawy zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów alkoholowych:

na terenie szkół oraz innych zakładów i placówek oświatowo-wychowawczych, opiekuńczych i domów studenckich (pkt 1), na terenie zakładów pracy oraz miejsc zbiorowego żywienia pracowników (pkt 2), w miejscach i czasie masowych zgromadzeń (pkt 3), w środkach i obiektach komunikacji publicznej, z wyjątkiem wagonów restauracyjnych i bufetów w pociągach, w których dopuszcza się sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych do 4,5% zawartości alkoholu oraz piwa (pkt 4), w obiektach zajmowanych przez organy wojskowe i spraw wewnętrznych, jak również w rejonie obiektów koszarowych i zakwaterowania przejściowego jednostek wojskowych (pkt 6).

Nadto zabrania się spożywania napojów alkoholowych na ulicach, placach i w parkach, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do ich spożycia na miejscu, w punktach sprzedaży tych napojów (ust. 2a). Zabrania się sprzedaży, podawania i spożywania napojów zawierających więcej niż 18% alkoholu w ośrodkach szkoleniowych (ust. 3). Zabrania się sprzedaży i podawania napojów zawierających więcej niż 18% alkoholu w domach wypoczynkowych (ust. 4).

Zgodnie z ust. 5 w/w przepisu sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów zawierających więcej niż 4,5% alkoholu może się odbywać na imprezach na otwartym powietrzu tylko za zezwoleniem i tylko w miejscach do tego wyznaczonych, zaś w innych niewymienionych miejscach, obiektach lub na określonych obszarach gminy, ze względu na ich charakter, rada gminy może wprowadzić czasowy lub stały zakaz sprzedaży, podawania, spożywania oraz wnoszenia napojów alkoholowych (ust. 6).

W świetle powyższego nie ulega wątpliwości, że przepis art. 43¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2012.1356 j.t.) nie penalizuje spożywania napojów w klatce schodowej, bowiem klatka schodowa nie należy do miejsc wskazanych w ustawie, w których spożywanie alkoholu jest zabronione. Takie zachowanie mogłoby wyczerpywać znamiona z art. 43¹ ust. 1 ustawy tylko wtedy, gdyby odpowiedni zakaz został wprowadzony przepisami prawa miejscowego.

Uznanie zatem obwinionej za winną popełnienia czynów z art. 43¹ w/w ustawy poprzez spożywanie alkoholu „w klatce schodowej” (bez podstawy w postaci złamania jednego z zakazów art. 14 ust. 1 i 2a-6, w tym bez innej podstawy w postaci złamania zakazu, który byłby wprowadzony przez przepisy prawa miejscowego) stanowi niewątpliwy błąd, powielony zresztą z wniosku o ukaranie.

Wadą w ocenie Sądu Okręgowego jest również brak precyzyjnych ustaleń (zarówno w opisach czynów, jak i w ustaleniach faktycznych zawartych w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku) odnośnie znamienia „publicznego” działania obwinionej w zakresie przypisanych jej czynów z art. 141 k.w. i art. 145 k.w.

W myśl art. 141 k.w. karze podlega ten, kto w miejscu publicznym umieszcza nieprzyzwoite ogłoszenie, napis lub rysunek albo używa słów nieprzyzwoitych. Z kolei na podstawie art. 145 k.w. odpowiada ten, kto zanieczyszcza lub zaśmieca miejsca dostępne dla publiczności, a w szczególności drogę, ulicę, plac, ogród, trawnik lub zieleniec.

Oba przepisy posługują się stwierdzeniem wskazującym na publiczność miejsca, w którym dochodzi do wymienionego w nich zachowania.

W doktrynie z zakresu prawa wykroczeń prezentowane są poglądy stwierdzające, że miejscem publicznym jest miejsce ogólnie dostępne, do którego dostęp ma każdy bez ograniczeń, np. ulica, park, plac, sklep, jak również miejsce

wymagające posiadania określonej karty wstępu, (biletu zaproszenia), np. kino, stadion sportowy, tramwaj, czyli miejsce dostępne dla bliżej nieokreślonej liczby osób (porównaj m.in. A. Marek Prawo Wykroczeń(materialne i procesowe, Warszawa 2004, M. Bojarski, Z. Świda Podstawy materialnego i procesowego prawa o wykroczenia, Wrocław 2002, M. Mozgawa komentarz do art. 141 k.w., LEX).

Sąd I instancji uznając obwinioną za winną popełnienia czynów polegających na używaniu słów nieprzyzwoitych oraz zaśmiecania znów „w klatce schodowej” jakkolwiek co do ostatniego zachowania w opisie czynu zawarł wskazanie, że zaśmiecany był „miejsce dostępne dla publiczności” (odnośnie zachowania polegającego na używaniu słów nieprzyzwoitych w opisie w ogóle zabrakło elementu „publiczności”) to nie poczynił żadnych ustaleń faktycznych w tym zakresie.

Nie ustalił, gdzie faktycznie miało miejsce zachowanie obwinionej (w przestrzeni zamkniętej, odgradzonej strefą z domofonami, czy też otwartej). Obdarzając wiarygodnością zeznania świadka A. K. właściwie w ogóle nie odniósł się do ich treści. Tymczasem w swoich zeznaniach świadek raz wskazywał, że obwinione „praktycznie codziennie przychodzą pod klatkę..., zaśmiecają rejon klatki schodowej, przy bloku spożywają alkohol, używają bezosobowo słów wulgarnych” (k. 3 – 3v), innym razem że zachowania mają miejsce „w klatkach schodowych” (k. 2 – 2v). Jednocześnie z nagrań zgłoszeń dokonywanych przez świadka wynika, że towarzystwo zbiera się w wiatrołapie gdzie są domofony (k. 197).

Sąd Rejonowy nie pochylił się nad analizą powyższej relacji, nie poczynił w tym zakresie ustaleń faktycznych i nie odniósł ich do kwestii wypełniania znamion przepisów art. 141 k.w. i art. 145 k.w. poprzez zachowanie „w klatce schodowej”.

Sąd Okręgowy nie mógł dokonać korekty zaskarżonego wyroku poprzez uzupełnienie opisu przypisanych J. S. czynów o znamię „publicznie” (w zakresie czynu z art. 141 k.w.), ani w ogóle uzupełnienia ustaleń faktycznych (także w zakresie analizy zachowania polegającego na spożywaniu alkoholu pod kątem odpowiedzialności za inne czyny zabronione). Podobnie nie mógł zaskarżonego wyroku uchylić i sprawę przekazać (w tym celu) do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Zgodnie bowiem z dyspozycją art. 434§1 k.p.k. (recypowanym przez art. 109§2 k.p.w.) Sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy. Stosownie do zaś do treści art. 443 k.p.k. (recypowanym przez art. 109§2 k.p.w.) w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wolno w dalszym postępowaniu wydać orzeczenie surowsze niż uchylone tylko wtedy, gdy orzeczenie było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego. W niniejszej sprawie apelację wniosła jedynie obwiniona J. S. (co oczywiste, na swoją korzyść). Oba sygnalizowane wyżej rozstrzygnięcia byłyby w sposób oczywisty dla niej niekorzystne.

Z powyższymi zasadami w pełni koresponduje orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wynika z niego m.in., że niedopuszczalne jest uzupełnianie opisu czynu zarzucanego oskarżonemu przez wprowadzenie do niego jakichkolwiek znamion przestępstwa wymaganych przez prawo karne materialne, których ten opis nie zawierał przed zaskarżeniem orzeczenia na korzyść oskarżonego (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2005 r., IV KK 238/05 OSNwSK 2005/1/2055, Prok.i Pr.-wkl. 2006/3/14, LEX nr 172423 i z dnia 26 maja 2004 r., V KK 4/04, OSNKW 2004/6/66, Biul. SN 2004/7/16, LEX nr 111710).

W tej sytuacji należało obwinioną J. S. uniewinnić od popełnienia zarzucanych jej czynów.

Zważywszy, że te same względy przemawiają za zmianą wyroku wobec A. M., która nie wniosła apelacji, należało – zgodnie z dyspozycją art. 435 k.p.k. w zw. z art. 109§2 k.p.w. – uniewinnić również ją od popełnienia zarzucanych jej czynów. W pozostałym zakresie, mając na uwadze rozstrzygnięcie uniewinniające A. M. przez Sąd I instancji od zarzutu z pkt 4 części wstępnej, zaskarżony wyrok należało utrzymać w mocy.

Finalnie podkreślić należy, że niezależnie od jednoznacznie negatywnej oceny zjawiska spożywania alkoholu w klatkach schodowych bloków mieszkalnych, zaśmiecania tych miejsc i wulgarnego odnoszenia się do mieszkańców, przypisanie konkretnemu obwinionemu odpowiedzialności za konkretne wykroczenie wymaga nie

tylko niewątpliwego wykazania jego sprawstwa, ale poczynienia „pozytywnych” ustaleń faktycznych w zakresie wszystkich jego znamion. Nie sprostanie powyższym obowiązkom musiało doprowadzić do wydania wyroku uniewinniającego.

W tym miejscu zaznaczyć należy, że Sąd Rejonowy nie uwolnił się również od innych uchybień, w tym procesowych sygnalizowanych przez obwinioną J. S., a związanych z brakiem formalnego ustosunkowania się do złożonego przez nią wniosku dowodowego o przesłuchanie świadków, którzy wprawdzie zostali wezwani i stawili się na rozprawę w dniu 10 maja 2012 roku (k. 63), ale wobec konieczności jej odroczenia w tym dniu, nie zostali wezwani na żaden z kolejnych terminów. Tym niemniej z racji sposobu merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy szersze odnoszenie się do tych kwestii uznać należy za bezprzedmiotowe. Sąd Okręgowy ograniczył rozpoznanie środka odwoławczego do omówionego wyżej uchybienia, albowiem rozpoznanie w tym zakresie jest wystarczające do wydania wyroku.

O kosztach postępowania za obie instancje orzeczono na mocy art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 634 k.p.k. w zw. z art. 119 k.p.w..